

UDK 050:27725:37(091):27732.4Vat II.
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 8. 10. 2010.
Prihvaćeno: 24. 3. 2011.

OBNOVLJENA BOGOSLOVSKA SMOTRA U SLUŽBI DRUGOGA VATIKANSKOG KONCILIA DOPRINOS *BOGOSLOVSKE SMOTRE* ŠIRENJU I PRODUBLJIVANJU KONCILSKE MISLI U CRKVI U HRVATA

Adalbert REBIĆ
Nova Ves 5a, 10 000 Zagreb
adalbert.rebic@zg.t-com.hr

Sažetak

Autor u ovom napisu piše o obnovljenoj *Bogoslovske smotri*, stručnom teološkom časopisu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Izvješćuje kako je došlo do prekida izdavanja *Bogoslovske smotre* 1945. godine i kako je došlo do obnove časopisa 1962. godine. Izvješćuje, dalje, o prvim godištim *Bogoslovske smotre*, o njezinim teškoćama i mukama te o njezinu nastojanju da bude vjerna nauku Drugoga vatikanskog koncila. Autor je 1970. godine po mandatu Fakultetskoga vijeća postao urednikom BS i to ostao sve do 1994. godine. Kao glavni urednik BS nastojao je da časopis slijedi koncilsku teologiju i da je prenese našim domaćim teolozima i svim drugim čitateljima BS. Budući da je časopis svake godine objavljivao radove Teološko-pastoralnoga tjedna, autor pokazuje kako je na tom području BS od godine do godine vjerno slijedila koncilsku teologiju i nju prenosila našim čitateljima. Zbornici radova TPT-a su od nezaobilazne važnosti za razvoj teološke znanosti na hrvatskome prostoru. U to se može svatko osvjedočiti svatko tko pomno čita stručne teološke radove, objavljene u BS. Osim zbornika, autor ističe još nekoliko godišta BS koja su išla tragovima Drugoga vatikanskog koncila. Zadnje godišta BS koje je pisac ovih redaka potpisao kao glavni i odgovorni urednik bio je četverbroj BS, zbornik radova u čast pokojnome profesoru i kolegi Jerku Fućaku (BS 64 (1994.) 1-4, 514 stranica). Na dužnosti glavnoga i odgovornoga urednika naslijedio ga je Stjepan Kušar, jer je autor u jesen 1991. godine bio imenovan predstojnikom Ureda za prognanike i izbjeglice Vlade RH.

Ključne riječi: *Bogoslovska smotra*, teologija Drugoga vatikanskog koncila, Teološko-pastoralni tjedan, Drugi vatikanski koncil.

Uvod

Posljednji broj *Bogoslovske smotre* (skraćena: BS) u izdanju Hrvatske bogoslovske akademije (skraćena: HBA) izišao je ratne godine 1944. Bio je to omanji svezak za čitavu tu godinu. U 1945. godini BS više nije mogao izaći, jer su »prilike postale jače nego i najsnažnija volja i pregnuće«¹. Poteškoće na koje je u novoj situaciji poslije rata nailazio HBA bile su i poteškoće BS. Godine 1945. HBA je zatražila od nove državne vlasti NR Hrvatske dopuštenje za daljnji opstanak i djelovanje. Ona je to dopuštenje i dobila. Potom je HBA zatražila dopuštenje da smije izdavati *Bogoslovsku smotru*, ali na to traženje odgovorni za BS nikad nisu dobili odgovor. Državna vlast tražila je da HBA svoja pravila uskladi s novim državnim Zakonom o društvima. Uprava HBA, kojoj je tada bio predsjednikom Janko Oberški, to je i učinila, ali dopuštenje za izdavanje BS ipak nije dobila. Tako je poslije 1944. godine nastupila najdulja kriza u izdavanju BS.

1. Obnova *Bogoslovske smotre* uz tehničku pomoć Hrvatskoga književnog društva sv. Ćirila i Metoda

Godine 1962. Fakultetsko vijeće Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu odlučilo je ponovno izdavati *Bogoslovsku smotru*. Janko Oberški, koji je tada bio predsjednikom Hrvatskoga književnog društva sv. Ćirila i Metoda (skraćena: HKD), bio je ovlašten da stupi u vezu s Lukom Perinićem, koji je tada bio upraviteljem HKD-a. Za glavnoga urednika nove BS Fakultetsko vijeće izabralo Đuru Gračanina, a za odgovornoga urednika Tomislava Šagi-Bunića. Bilo je odlučeno da BS izlazi dvaput godišnje. Budući da je Vijeće 1963. godine prihvatilo ponudu HKD-a da ono preuzme troškove tiskanja i slanja BS, glavni urednik Đ. Gračanin se s tom odlukom nije slagao pa je podnio ostavku. Stoga je prvi broj obnovljene BS, koji je uredio Đ. Gračanin, na brzinu *in veste* odgovornoga urednika potpisao Ivan Škreblin. Gračanin je htio da financiranje i slanje BS preuzme KBF, ali on to u onoj situaciji nije mogao učiniti jer nije imao financijska sredstva za takav pothvat.² Gračanin

¹ Riječi su to prof. dr. Andrije Živkovića ispisane u njegovu radu *Bio-bibliografija članova Hrvatske bogoslovske akademije u Zagrebu*, nedovršeni rukopis u arhivu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, 16. Navod iz članka: Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, Apel čitateljima »Bogoslovske smotre«, u: *Bogoslovska smotra*, 47 (1977.) 4, 361.

² Od pokojnoga Janka Oberškoga saznao sam da se za obnovljenu *Bogoslovsku smotru* prijavilo 80 pretplatnika, a od toga 40 Slovenaca. To navodim zato da se vidi kakve su bile financijske mogućnosti samofinanciranja BS. Ona nikad nije mogla izlaziti bez neke financijske potpore. Najduže vrijeme financijski ju je potpomagala Kršćanska sadašnjost.

je bio nepopustljiv. Možda je to bilo uzrokom da je prvi broj obnovljene BS izišao bez ikakve uvodne riječi kojom bi se Uredništvo ili Fakultet obratilo javnosti i objasnilo svoj program.

Prvi broj BS primljen je vrlo pozitivno. Tiskano je 1500 primjeraka. Od tada pa nadalje BS izlazi redovito. Glavni je urednik *Jordan Kuničić*. Prve tri godine BS izlazila je kao dvobroj. Od godine 1966. izlaze četiri broja godišnje, s time da svake godine izlazi jedan dvobroj. Od godine 1966. jedan broj – obično dvobroj – donosi radove *Teološkoga pastoralnog tečaja/tjedna* (skraćena: TPT) za svećenike koji se održava svake godine u Zagrebu.

Od godine 1966. do 1969. uz glavnoga urednika postoji i tehnički urednik, *Josip Turčinović*. Od prvoga broja godine 1970. glavnom je uredniku *Jordanu Kuničiću* Vijeće dodijelilo *Adalberta Rebića* (pisca ovih redaka) kao drugoga urednika. Te je godine *Jordan Kuničić* prije četvrtoga broja BS iz zdravstvenih razloga molio Vijeće da ga razriješi dužnosti glavnoga urednika. Vijeće je udovoljilo njegovoj molbi i Uredništvo BS povjerilo niže potpisanome piscu ovih redaka *A. Rebiću*. Početkom godine 1977. meni su kao glavnome uredniku bila pridodana još dva urednika: profesor moralne teologije *Marijan Valković* i profesor fundamentalne teologije *Tomislav Ivančić*. Kroz sve to vrijeme odgovornim je urednikom bio *Ivan Škreblin*. Poslije njegove smrti mene je Vijeće imenovalo i odgovornim urednikom BS.

2. Nakladnikom *Bogoslovske smotre* postaje *Kršćanska sadašnjost*

Godine 1977. za *Bogoslovsku smotru* nastupaju nove poteškoće. Dana 13. prosinca 1977. godine HKD priopćilo je Fakultetskom vijeću odluku Upravnoga odbora HKD da više neće biti nakladnikom BS te Vijeću vraća rukopise za četvrti broj BS koji je inače trebao za Božić biti već izdan. HKD je 1963. godine rado preuzeo nakladništvo BS i petnaest godina vodio brigu oko tiskanja i razlaženja kao i oko financiranja BS. Razlog otkaza nakladništva bio je u prevelikim dugovima pretplatnika BS. *Antun Ivandija*, predsjednik HKD-a, izjavio je na sjednici Vijeća da su razlozi otkazivanja isključivo financijske naravi i da nema nikakvih drugih razloga.

Fakultet je tada bio prinuđen tražiti novoga nakladnika, budući da sam nije bio kadar stvoriti samostalna financijska sredstva i organizirati administraciju. Fakultetsko vijeće je na sjednici održanoj 25. veljače 1978. godine zaključilo da se »zamoli *Centar 'Kršćanske sadašnjosti'* (skraćena: KS) da pomogne Fakultetu i preuzme nakladništvo i financiranje BS.« *Centar KS-a* je molbu Fakulteta prihvatio i Uredništvo je s njim sklopilo ugovor – isti ugovor kakav

je Uredništvo bilo sklopilo s predstavnicima HKD sv. Ćirila i Metoda. Tako je Kršćanska sadašnjost preuzela nakladništvo BS koje ima do danas.

3. Ponovno pokretanje *Bogoslovske smotre* u tijeku održavanja Drugoga vatikanskog koncila

Znakovito je to da je prvi članak obnovljene BS glasio »Crkva i svijet na XXI. ekumenskom saboru« koji je napisao Bonaventura Duda.³ Bilo je to doba »klijanja, rasta, sazrijevanja« Drugoga vatikanskog koncila. Duda se nada da će koncilski oci upregnuti sve svoje umne i voljne sile, velikodušno surađujući s milošću. Nada se da će to biti doista »novi Duhovi«, po kojima će »Crkva procvasti u svem svojem nutarnjem bogatstvu i u proširenju svojih majčinskih nastojanja na sva područja ljudske djelatnosti. To će biti novi skok naprijed prema kraljevstvu Kristovu, novo proglašenje radosne vijesti otkupljenja na jedan sve dublji i uvjerljiviji način. To će biti sjajna afirmacija vrhovne vlasti Božje, ljudskog bratstva u ljubavi, obećanog mira na zemlji ljudima dobre volje...«⁴

Radovi koji su objavljeni u tom prvom broju obnovljenog niza BS djeluju – osim Dudina rada o Crkvi i svijetu na XXI. ekumenskom saboru – više kao izvlačenje radova »iz ladice«.

Drugi je broj BS, objavljen te iste godine 1963. godine, podsjetio čitatelje na izbor novoga pape Pavla VI. i njemu posvetio uvodnik pod naslovom »Petar ne umire«. Istaknuo je program novoga pape: nastaviti stazama svojih predšasnika, nastaviti i završiti opći crkveni koncil, izdati crkveni zakonik, u obliku koji odgovara povijesnom razvoju, nastojati oko učvršćivanja pravde u svijetu, posvetiti sve snage očuvanju mira, raditi oko ekumenizma i da ona Kristova baština da svi budu jedno postane stvarnost.⁵

I taj broj BS velikim dijelom djeluje kao otvaranje arhiva iz kojega profesori vade svoje radove. Kao osvježenje djeluje članak »Idejni sadržaj enciklike Mir na zemlji« koji je napisao Jordan Kuničić. To je kratki prikaz enciklike pape Ivana XXIII. *Pacem in terris* (1963.). Prema Jordanu Kuničiću ta enciklika rekapitulira svu katoličku sociologiju. Zlatna nit koja se provlači kroz nju jest: čovjek kao osoba jest korijen, porijeklo i cilj svega i svakoga društvenoga uređenja. Sve je dosljedno u enciklici povezano i kompaktno. Katolička društvena nauka pruža zaokružen pogled na život pojedinca i skupine.

³ Bonaventura DUDA, Crkva i svijet na XXI. ekumenskom saboru, u: *Bogoslovska smotra*, 33 (1963.) 1, 1-12.

⁴ *Isto*, 12.

⁵ UREDNIŠTVO, Uvodnik »Petar ne umire«, u: *Bogoslovska smotra*, 33 (1963.) 2, 1-2.

U broju su nekrolozi posvećeni profesorima koji su te godine preminuli: *Stjepanu Zimmermannu*, profesoru skolastičke filozofije na KBF-u (napisao A. Kusić), *Stjepanu Bakšiću*, profesoru katoličke dogmatike na KBF-u koji je isto tako umro 1963. godine u 74. godini života (napisao B. Duda), *Jurju Paviću*, profesoru istočne teologije na KBF-u (napisao J. Oberški). Uz ove naše profesore jedan je nekrolog posvećen *Henriju Breuilu*, glasovitom profesoru prethistorijske etnografije, koji je preminuo 1961. godine.

Isto tako djeluju i brojevi BS objavljeni 1964. godine, *multa varia et quae-libet alia*. Kao doprinos poznavanju koncilске teologije valja spomenuti članak T. Šagi-Bunića, »Poziv svih kršćana na svetost po konstituciji *Lumen gentium* Drugog vatikanskog koncila«⁶, B. Duda, »Dijalog Crkve i svijeta. Uz encikliku pape Pavla VI. *Ecclesiam Suam*«⁷ i »Od saborske konstitucije o liturgiji do njene primjene«⁸ (prikaz knjige *Liturgijska obnova zajednice*, zbornika radova III. liturgijsko-pastoralnoga tečaja 1964.). U prvih desetak brojeva obnovljene BS ima mnogo inozemnih teologa koji pišu izvrsne članke koji su za nas u ono doba šutnje, muke i progona mnogo značili. *Yves Congar* je pisao o »Poučavanju Svetoga pisma i crkvene povijesti u sjemeništima i u visokim katoličkim školama«⁹ i o katoličkoj antropologiji¹⁰, *Karl Rahner* o vjeri današnjega svećenika¹¹ te o problemu izobrazbe studenta teologije danas¹², *Bernard Häring* o promatranju vrijednota s kršćanskog gledišta¹³, *Jean Leclercq* o moralnoj metafizici¹⁴, *Luigi Ciappi* o Mariji »Majci Crkve«¹⁵, *Jean Danielou* o pluralizmu mišljenja¹⁶ i o ulozi religija u tehničkoj civilizaciji¹⁷ i o jednoj ljudskoj naravi¹⁸, *Wilhelm Keilbach* o psihologiji

⁶ Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, Poziv na svetost svih kršćana prema konstituciji »Lumen gentium« II. vatikanskog koncila, u: *Bogoslovska smotra*, 35 (1965.) 2, 187-200.

⁷ Bonaventura DUDA, Dijalog Crkve i svijeta. Uz encikliku pape Pavla VI. »Ecclesiam suam«, u: *Bogoslovska smotra*, 35 (1965.) 1, 1-5.

⁸ Bonaventura DUDA, Od saborske konstitucije o liturgiji pa do njene primjene, u: *Bogoslovska smotra*, 35 (1965.) 1, 115-116.

⁹ Yves CONGAR – H. FERET, Poučavanje Svetoga pisma i crkvene povijesti u sjemeništima i u visokim katoličkim školama, u: *Bogoslovska smotra*, 34 (1964.) 2, 287-292.

¹⁰ Yves CONGAR, Osnovne ideje katoličke antropologije, u: *Bogoslovska smotra*, 34 (1964.) 1, 23-39

¹¹ Karl RAHNER, Vjera današnjeg svećenika, u: *Bogoslovska smotra*, 35 (1965.) 1, 6-29

¹² Karl RAHNER, Student teologije: problem izobrazbe studenata teologije danas, u: *Bogoslovska smotra*, 38 (1968.) 3-4, 333-346.

¹³ Bernard HÄRING, Promatranje vrednota s kršćanskog gledišta, u: *Bogoslovska smotra*, 35 (1965.) 2, 176-186.

¹⁴ Jean LECLERCQ, Moralka i metafizika, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 1, 7-17.

¹⁵ Luigi CIAPPI, Marija »Majka Crkve«, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 3-4, 549-562.

¹⁶ Jean DANIELOU, Pluralizam mišljenja, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 3-4, 563-573.

¹⁷ Jean DANIELOU, Uloga religija u tehničkoj civilizaciji, u: *Bogoslovska smotra*, 37 (1967.) 3-4, 323-330.

¹⁸ Jean DANIELOU, Postoji li jedna ljudska narav?, u: *Bogoslovska smotra*, 40 (1970.) 4, 305-311.

religije, psihologiji dubina i pastoralnoj psihologiji¹⁹, Raimondo Spiazzi o službi svećenika u suvremenom društvu²⁰, Andres Augier o svećeničkim udruženjima u Francuskoj²¹, B. L. Gillon o dijalogu i profetizmu naših dana²² i o teologija struktura²³, René Laurentin o smislu i historicitetu djevičanskog začeca²⁴, Hans Urs von Balthasar, o devet teza za kršćanku etiku²⁵, Angelo Amato, o Tridentskom koncilu: završna i polazna faza sakramenta ispovijedi²⁶, Alfons Weiser o tome kako razumjeti novozavjetne izvještaje o čudesima²⁷, Karl Hörmann o ciljevima izjave »Persona humana«²⁸, Adam Seigfried o pomirbenom značaj sakramenta pokore²⁹, Walter Kasper, o pitanju ima li Bog još smisla?³⁰ Na taj je način BS otvorila vrata utjecaju zapadne europske postkoncilske teologije. Autore i teme njihovih članaka birao je Jordan Kuničić koji je tih godina bio glavni urednik *Bogoslovске smotre* a nakon 1970. godine. Adalbert Rebić. Izbor teologa i osobito izbor njihovih radova ukazuje na našu vjernost tradicionalnoj i umjerenoj teologiji.

4. *Bogoslovska smotra u službi Teološko-pastoralnoga tjedna za svećenike*

Šesti po redu TPT održan 1966. godine i bio je snažno koncilski usmjeren. To dokazuju radovi koji su objavljeni te godine, godinu dana nakon završetka Drugoga vatikanskog koncila, u atmosferi *nedovršenosti* Koncila, jer koncilski dokumenti su tek objavljeni i sad ih je trebalo proučavati. Budući da sam u predavanju, odnosno u članku »Teološko-pastoralni tjedan u službi permanentnog

¹⁹ Wilhelm KEILBACH, Psihologija religije, psihologija dubina i pastoralna psihologija, u: *Bogoslovska smotra*, 37 (1967.) 1-2, 11-24.

²⁰ Raimondo SPIAZZI, Svećenička služba u suvremenom društvenom životu, u: *Bogoslovska smotra*, 37 (1967.) 1-2, 61-71.

²¹ Andres AUGIER, Svećenička udruženja u Francuskoj, u: *Bogoslovska smotra*, 39 (1969.) 1, 144-145

²² B. L. GILLON, Dijalog i profetizam naših dana, u: *Bogoslovska smotra*, 39 (1969.) 2-3, 155-161.

²³ B. L. GILLON, Teologija o strukturama, u: *Bogoslovska smotra*, 39 (1969.) 4, 337-342.

²⁴ René LAURENTIN, Smisao i historicitet djevičanskog začeca, u: *Bogoslovska smotra*, 44 (1974.) 2-3, 199-220. Laurentin je članak posvetio Karlu Baliću o 70. rođendanu a izvorno je objavljen u: *Studia mediaevalia mariologica*, Roma, 1971. Preveo: Andrija Bonefačić.

²⁵ Hans Urs von BALTHASAR, Devet teza za kršćansku etiku, u: *Bogoslovska smotra*, 45 (1975.) 4, 467-478.

²⁶ Angelo AMATO, Tridentski koncil: završna i polazna faza sakramenta ispovijedi, u: *Bogoslovska smotra*, 46 (1976.) 4, 410-423.

²⁷ Alfons WEISER, Kako razumjeti novozavjetne izvještaje o čudesima?, u: *Bogoslovska smotra*, 46 (1976.) 4, 424-433.

²⁸ Karl HÖRMANN, Ciljevi izjave »Persona humana«, u: *Bogoslovska smotra*, 47 (1977.) 4, 380-394.

²⁹ Adam SEIGFRIED, Pomirbeni značaj sakramenta pokore, u: *Bogoslovska smotra*, 60 (1990.) 1-2, 10-29.

³⁰ Walter KASPER, Ima li Bog još smisla?, u: *Bogoslovska smotra*, 60 (1990.) 1-2, 1-9.

obrazovanja« obradio Teološko-pastoralni tjedan, ovdje će se neke teme ponavljati. Ipak, pokušat ću izbjeći prečesta ponavljanja i biti sustavan, kratak i jezgrovit. Naglasak ću staviti više na sadržaj pojedinih radova u zbornicima TPT-a.

Od 1966. godine BS počinje sustavno objavljivati radove Teološko-pastoralnoga tjedna (skraćenica: TPT) koji organizira Katolički bogoslovni fakultet. Na Tjednu se razrađivala koncilaska misao i djelo. Nabrojimo neke važnije teme: izobrazba svećenika prema Drugom vatikanskom koncilu (1966.), jedinstvo Crkve i Koncila (1967.), vrijeme u svjetlu povijesti spasenja (1968.), *metanoia* – sakrament pomirenja ili pokore (1969.), dan Gospodnji – nedjelja (1970.), svećenik i njegovo služenje Crkvi (1971.), obitelj (1972.), molitva (1973.), štovanje Bogorodice i svetaca u našoj Crkvi (1974.), evangelizacija u suvremenom svijetu na našem tlu (1975.), grijeh danas – iskustvo, teološko vrednovanje i pastoralne posljedice (1976.), savjest – jezgra i svetište čovjeka (1977.), krštenje – početak kršćanskog života (1978.), sakrament ženidbe (1979.), može li Crkva danas služiti čovjeku? (1980.), euharistija – čin naroda Božjega (1981.), spasenje čovjeka i svijeta po Isusu Kristu (1982.), bolest, starost i smrt u kršćanskoj egzistenciji (1983.), novi crkveni zakonik u životu Crkve (1984.), kršćanstvo i kultura (1985.), navještaj evanđelja mladima (1986.), suodgovornost laika vjernika za Crkvu i svijet (1987.), Duh Sveti – Gospodin i životvorac (1988.), socijalni nauk Crkve (1989.), dostojanstvo žene (1990.), *Dei Verbum* – uz 25. obljetnicu dogmatske konstitucije o Svetom pismu Drugoga vatikanskog koncila (1991.), socijalni nauk Crkve – *Centesimus Annus* (1992.), prognanici i izbjeglice – briga Crkve (1993.).

5. Pregled Bogoslovske smotre s radovima TPT-a od 1966. do 1994. godine (zbornici TPT-a)

1) BS 36 (1966.), 2, donosi zbornik radova TPT-a. Bilo je to vrijeme kada je netom završio rad Drugoga vatikanskog koncila. Radovi stoga imaju izrazito *koncilsko* i *teološko* obilježje. Obrađuju više teoloških tema: Franjo Šeper je pisao o teološkoj izobrazbi svećenika prema Drugome vatikanskom koncilu. Isticao je važnost osnovne teološke izobrazbe i permanentnoga teološkog obrazovanja svećenika tijekom njihova pastoralnoga rada.³¹ Isticao je središnje mjesto Svetog pisma u studiju teologije. Sveto pismo je duša sve teologije. Tezu Drugoga vatikanskog koncila *Sveto pismo – duša teologije* posebno je razradio Jerko

³¹ Franjo ŠEPER, Teološka izobrazba svećenika prema II. vatikanskom koncilu, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 2, 157-169, osobito 167-168.

Fučak.³² Slijede radovi koji su koncilski usmjereni. Tomislav Šagi-Bunić razradio je temu: Crkva u suvremenosti po konstituciji *Lumen Gentium* II. vatikanskog koncila³³, Vjekoslav Bajsić: poruka koncila i kulturne vrednote današnjice³⁴ i Mijo Škvorc: Koncil i suvremeni ateizam³⁵.

2) BS 37 (1967.) 1, donosi radove sedmoga TPT-a. U radovima toga Tjedna lebdjela je misao *jedinstva Crkve i Koncila*. Nekoliko je radova bilo u izravnoj vezi s teologijom Drugoga vatikanskog koncila želeći posadašnjiti i ponažočiti koncilsku misao na našem duhovnom području. Biskup Alfred Pichler iznio je neke nove vidove liturgijske obnove koje ističe Drugi vatikanski koncil.³⁶ Jerko Fućak i Ante Kresina dotaknuli su važno pitanje istine i povijesnosti evanđelja što je bila tema Koncila i crkvenoga dokumenta o povijesnoj istini evanđelja.³⁷ A. Kresina je iznio glavne vidove Instrukcije Papinske biblijske komisije o povijesnoj istini evanđelja. Djelo o tom dokumentu objavio je Augustin Bea pod naslovom *Evanđelja u svjetlu povijesti i vjere* koje je na hrvatski preveo A. Kresina (Zadar, 1966.)³⁸. Posebnu su pozornost predavači obratili koncilskoj konstituciji o Božjoj objavi (*Dei Verbum*). Tako je Albin Škrinjar izložio »proslav« konstituciji,³⁹ Ivan Kopic pisao je o Kristu, punini objave prema istoj konstituciji, Franjo Carev o ekonomiji objave »činima i riječima«, Vitomir Slugić o povijesti spasenja u istoj konstituciji, Anton Strle (iz Ljubljane) o vjeri kao čovjekovu odgovoru Bogu objavitelju, Celestin Tomić o božanskom nadahnuću i tumačenju Svetoga pisma, Ivan Golub pisao je o Duhu tješitelju koji uvodi u svu istinu (pneumatologija konstitucije *Dei Verbum*). O objavi i naravnoj spoznaji (DV 6) govorio je Rudolf Brajčić, o crkvenom učiteljstvu koje treba služiti Božjoj riječi govorio je Marijan Valković i na posljertku o djelotvornosti Božje riječi Josip Kolanović a načela prevođenja Svetoga pisma izložio je Ljudevit Rupčić. Sva su njihova kratka izlaganja objavljena

³² Jerko FUĆAK, *Sveto pismo – 'duša teologije'*, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 2, 279-286.

³³ Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, *Crkva u suvremenosti po konstituciji 'Lumen gentium' Drugog vatikanskog koncila*, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 2, 181-191.

³⁴ Vjekoslav BAJSIĆ, *Poruka koncila i kulturne vrednote današnjice*, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 2, 220-229.

³⁵ Mije ŠKVORC, *Koncil i suvremeni ateizam*, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 2, 230-251.

³⁶ Alfred PICHLER, *Sadašnje stanje u pitanju liturgijske obnove*, u: *Bogoslovska smotra*, 37 (1967.) 1-2, 25-31.

³⁷ Jerko FUĆAK, *Istina Svetoga pisma*, u: *Bogoslovska smotra*, 37 (1967.) 1-2, 44-52; Ante KRESINA, *Povijesnost evanđelja*, u: *Bogoslovska smotra*, 37 (1967.) 1-2, 53-60.

³⁸ Augustin kardinal BEA, *Evanđelja u svjetlu povijesti i vjere*, Zadar, 1966. Ponovljeno izdanje: *Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 2007.

³⁹ Albin ŠKRINJAR, *Proslav u Konstituciji o božanskoj objavi*, u: *Bogoslovska smotra*, 37 (1967.) 1-2, 111-114.

u istom broju *Bogoslovske smotre*.⁴⁰ Primjer je to, kako se kratko moglo na jednom Teološkom tjednu, pa potom i u *Bogoslovskoj smotri*, izložiti jedan vrlo važan i temeljni koncilski dokument.

3) BS 38 (1968.) 1, donosi radove *osmoga* TPT-a i odiše duhom Drugoga vatikanskog koncila. U uvodnom članku kardinal Šeper pod naslovom »Dokument Sinode biskupa o današnjoj situaciji na području teologije«⁴¹ govori o situaciji današnje teologije. O tom istom dokumentu pisao je T. Šagi-Bunić mnogo kasnije u BS pod naslovom »Teološka relacija prve sinode biskupa i suvremeni napredak teologije«⁴². Među brojnim radovima koncilski su usmjereni radovi: biskupa A. Pichlera »Što nam sprema liturgijsko vijeće?«, nadbiskupa F. Franića »Komunitarni život svećenika u svjetlu nauke II. vatikanskog koncila« te članak Ž. Kustića »Zakon svake evangelizacije. Parabola o kvascu u interpretaciji konstitucije *Gaudium et spes*«⁴³.

4) BS 39 (1969.) 1, zbornik radova *devetoga* TPT-a obrađuje sakrament svete ispovijedi pod temom *metanoia*. Da nije bilo Valkovićeve predavanja o socijalnoj i eklezijalnoj komponenti sakramenta ispovijedi prema koncilskom dokumentu *Lumen gentium*⁴⁴ stekao bi se dojam kao da Koncila i nije bilo. Je li to odraz straha tadašnjeg dekana Fakulteta J. Kuničića i još nekih profesora pred novim iskoracima u Crkvi u Zapadnoj Europi, pred nekim novim tezama na području teologije (Hans Küng napisao je 1960. godine djelo *Konzil und Wiedervereinigung*, u kojem je dovodio u pitanje doktrinu o nepogrješivosti pape i pozivao na reforme kako u Rimokatoličkoj crkvi, tako i u protestantskim Crkvama). Kad je 1970. godine Kršćanska sadašnjost objavila Ratzingerovo djelo *Uvod u kršćanstvo* neki su biskupi i svećenici prosvjedovali protiv novih stavova iznesenih u tom djelu. Pa i na knjižicu kardinala Suenensa *Dotrajalo i živo u Crkvi*⁴⁵,

⁴⁰ Vidi članke navedenih predavača u: *Bogoslovska smotra*, 37 (1967.) 1-2, 11-141.

⁴¹ Franjo ŠEPER, Dokument Sinode biskupa o današnjoj situaciji na području teologije, u: *Bogoslovska smotra*, 38 (1968.) 1, 6-12. Dokument izvorno glasi *De opinionibus periculosus hodiernis necnon de atheismo* i objavljen je u hrvatskom prijevodu u: *Svesci*, 1 (1967.), 6, 10-15.

⁴² Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, Teološka relacija prve sinode biskupa i suvremeni napredak teologije, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1969.) 4, 343-353.

⁴³ Predavanja Šepera, Pichlera, Franića i Kustića objavljena su u: *Bogoslovska smotra*, 38 (1968.) 1, 6-12, 38-48, 49-58, 63-82.

⁴⁴ Marijan VALKOVIC, Socijalna i eklezijalna komponenta sakramenta pokore: »et simul reconcilantur cum Ecclesia«, u: *Bogoslovska smotra*, 39 (1969.) 1, 49-62.

⁴⁵ Léon Joseph SUENENS, *Dotrajalo i živo u Crkvi*, Zagreb, 1969. Vidi recenziju (napisao J. Kribl) u: *Bogoslovska smotra*, 40 (1970.) 4, 437-439.

o važnim pitanjima u životu Crkve, neki su reagirali sa sumnjom, nedoumi-
com, ogradom.

Vrlo je znakovit za postkoncilsko zbivanje na području teologije i opće-
nito crkvenoga života članak Jordana Kuničića o »Sedam glavnih problema
Crkve«, zapravo prikaz knjige *Sept problemes capitaux de l'Eglise* francuskoga
izdavača Fayarda (Paris, 1969.). U toj knjizi izneseni su stavovi tada poznatih
teologa Yvesa Congara, Jeana kardinala Danieloua, Karla Rahnera, Johannes
Baptista Metz, Emila Rideaua, Eduarda Schillebeeckxa i A. M. Schoonenber-
ga. Kuničić primjećuje da bi naslov knjige zapravo trebao glasiti *Sedam glav-
nih 'grješnika'* u postkoncilskoj problematici. Kuničić svoj prikaz zaključuje:
»Označio sam samo neke točke na kojim se može lakše ostvariti neko idejno
zastranjenje (istaknuo autor?).«⁴⁶

5) BS 40 (1970.) 1, zbornik radova *desetoga* TPT-a raspravlja o *danu Gospodnjem, osmom danu ili nedjelji*. S nastupom novoga dekana Fakulteta akademske godi-
ne 1969./70. T. Šagi-Bunića počeo se mijenjati odnos prema *istraživačkoj i kon-
cilskoj teologiji*. Člankopisci Adalbert Rebić (Dan Gospodnji u Novom zavjetu i
u novozavjetno vrijeme), Anton Benvin (Nedjelja kao dan euharistije kroz po-
vijest), Anton Tamarut (Dan Gospodnji i počinak od rada), Jelena Brajša (Ne-
djelja kao dan kršćanske ljubavi), Bono Z. Šagi (Odnos župskog zajedništva i
nedjeljnog slavlja), Franjo Jurak (Nedjelja kao dan svećeničke ljubavi) i mnogi
drugi teolozi i pastoralni djelatnici obradili su važne vidove nedjelje kao dana
Gospodnjega. T. Šagi-Bunić je u pozdravnom govoru na *desetom* TPT-u poru-
čio: »S radošću vas pozdravljam i s ganućem zahvaljujem svakome pojedino-
me što niste posustali u ovim danima obnove koji su toliko zahtjevni i toliko
novih zadataka stavljaju na leđa svećenstva, nego ste još i pohrlili ovamo da
svi skupa pregnemo kako bismo te zadatke koncilske obnove izvršavali sa što
više svijetlog razumijevanja...«⁴⁷

6) BS 41 (1971.) 1, zbornik radova *jedanaestoga* TPT-a objavljuje radove o temi:
svećenik i njegovo služenje u Crkvi. U nekoliko je radova obrađena tema sveće-
nika i njegova služenja u Crkvi. Vjekoslav Bajsić obrađuje »Značaj i dimen-
zije današnje svećenikove krize u Crkvi«, Adalbert Rebić »Pojam svećenika
u Bibliji«, Bonaventura Duda »Kristovo svećeništvo u poslanici Hebrejima«,

⁴⁶ Jordan KUNIČIĆ, Sedam glavnih problema Crkve, u: *Bogoslovska smotra*, 39 (1969.) 4, 381-389, ovdje 389.

⁴⁷ Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, Dan Gospodnji – dan osmi, u: *Bogoslovska smotra*, 40 (1970.) 1, 3.

Josip Sabol »Kolegijalnu i komunitarnu narav nz. svećeništva«, Hadrijan Borak »Komponente svećenikove duhovnosti«, Stanko Weissgerber »Svećenika kao odgojitelja zajednice«, T. Šagi-Bunić »Lik svećenika kroz povijest«, župnik Franjo Jurak »Socijalni položaj svećenika danas«, Stella Tamhina »Odgoj svećeničkih kandidata za međuljudske odnose« i drugi radovi. T. Šagi-Bunić je u svojoj zaključnoj riječi ukazao na duh Drugoga vatikanskog koncila rekavši: »Žao mi je što naše grupe nisu našle više mjesta za problem uspostave stalnoga đakonata kod nas (...) ipak bi bilo važno da se više govorilo o đakonatu, jer uspostava đakonata kako ju je zamislio II. vatikanski koncil imala bi velik utjecaj na rješavanje cjelokupne problematike kojom se bavio naš ovogodišnji Tjedan.«⁴⁸ Iz Rebićeva izvještaja o Plenarnoj raspravi o zaključcima pojedinih radnih grupa⁴⁹ vidljivo je kako je rad sudionika Tjedna – pojedinih biskupijskih i redovničkih svećenika – bio dinamičan, živ, suvremen, zahtjevan (valjalo bi to danas opet i opet iščitavati!). Iznjedrile su se mnoge misli o svećeniku i njegovoj biti koje su još uvijek vrlo aktualne.

7) BS 42 (1972.) 1, u zborniku radova *dvanaestoga* TPT-a posvećenom pitanju *obitelji*⁵⁰ predloženo je u raspravama da se u navješćivanju vjere uzmu u obzir perspektive i elementi što ih nudi Drugi vatikanski koncil. Trebalo bi cjelovitije obrađivati kršćansku obiteljsku stvarnost. Raspravljalo se o tome da bi trebalo u navješćivanju vjere ugraditi temeljne vrjednote kršćanske obiteljske antropologije: tjelesnost, spolnost, ljubav, uzdržljivost, djevičanstvo, a napose roditeljstvo, očinstvo i majčinstvo.

Na tom Tjednu bila je upriličena rasprava s teolozima oko »okruglog stola«⁵¹. Tu su se čula mnoga pitanja koja su nastala u ozračju Drugoga vatikanskog koncila, pitanje odgovornoga očinstva, pa i pitanje oženjenih katoličkih svećenika grkokatoličkoga obreda. Jedan je svećenik prigovorio: »Mislim da je propust ovoga Tjedna što nije bilo ni jednog predavanja o problemu obitelji jednog svećenika grkokatolika. Mislim da postoji neko ignoriranje i podcjenjivanje oženjenih svećenika od strane jednog dijela rimokatoličkog klera (...) U to smo mogli osvjedočiti u Kani čitajući reakcije na onaj članak iz Bosne. Čemu

⁴⁸ Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, Zaključna riječ na Teološko-pastoralnom tjednu, u: *Bogoslovska smotra*, 41 (1971.) 1, 148.

⁴⁹ Adalbert REBIĆ, Plenarna diskusija o radnim grupama, u: *Bogoslovska smotra*, 41 (1971.) 1.

⁵⁰ Usp. *Bogoslovska smotra*, 42 (1972.) 1, 168-189.

⁵¹ Tribina: Vi pitate – mi odgovaramo. Na »okrugli stol« bili su pozvani V. Bajsić, J. Turčinović, J. Kuničić, J. Ladika, Ž. Kustić, J. Sulić i tajnik Tjedna A. Rebić. Usp. *Bogoslovska smotra*, 42 (1972.) 1, 161-164.

upirati prste na pravoslavne svećenike, kad u okviru zagrebačke nadbiskupije postoje oženjeni svećenici katolici istočnog obreda«. Na to je pitanje odgovorio Živko Kustić, oženjeni svećenik istočnog obreda Katoličke crkve: »Ovo pitanje postavio je kolega grkokatolički svećenik *celebs* (misli na velečasnoga Kekića) pa prema tome ne govori kao *Cicero pro domo sua* a ne bih ni ja želio govoriti *pro domo sua*. Prema oženjenom katoličkom kleru postupa se tako da ga se želi skrivati kao svoje siromašne rođake. Vjerujem da svi oženjeni katolički svećenici osjećaju taj stid. Činjenica je da kolege oženjeni katolički svećenici traže: dajte nam naše pravo i nemojte nas se stidjeti...«⁵² Kustić je postavio pitanje: »Ne znam zašto ni jedan oženjeni katolički svećenik nije od organizatora ovog Tjedna pozvan da kao svršeni teolog i kao otac obitelji održi predavanje o onome o čemu bi i teoretski kao stručnjak i praktično kao otac obitelji najbolje znao nešto reći. Također ne znam zašto ni u jednoj kongregaciji u Rimu nije nazočan katolički oženjeni svećenik, dok oženjenih laika ima, i što nije ni jedan oženjeni katolički svećenik bio pitan za savjet kad se pisala enciklika *Humanae vitae* ili enciklika o celibatu. Isti je mentalitet ovdje u Zagrebu i ondje u Rimu: o tim se oženjenim katoličkim svećenicima ne voli govoriti. Njih se Crkva stidi kao neke gube na svome tijelu. Istočni se obredi s oženjenim svećenicima u Crkvi trpe i kao da netko moli Boga da ih što prije nestane.«⁵³

Jedan je prisutnik na Tjednu postavio pitanje o odgovornom očinstvu. Jordan Kuničić je na to pitanje odgovorio pozivajući se na encikliku *Humanae vitae* i na koncilski dokument *Gaudium et spes* (Radost i nada).⁵⁴ Na to je Ž. Kustić nastavio: »Na ovaj odgovor htio bih i ja nešto nadodati. *Humanae vitae* je izišao i taj su dokument razni episkopati različito tumačili (...) Kako se tumačenje francuskog episkopata mnogo razlikuje od tumačenja episkopata Jugoslavije, nismo li došli do toga da je stvar koja je po Papi *lex naturalis* faktično postala *lex territorialis*. Drugim riječima jedan te isti materijalni čin, s jednakom intencijom i u jednakim psihološkim uvjetima koji se u Parizu ne mora ni ispovjediti, u Zagrebu može biti razlogom da se uskrati pokorniku odrješenje. Praktično, mi više nemamo norme. U praksi ovisi o ispovjedniku, da li on usvaja mišljenje i stav ovoga ili onoga episkopata, ovoga ili onoga teologa.«⁵⁵ U raspravi je bilo postavljeno još niz drugih vrlo aktualni pitanja s područja kršćanski shvaćene obitelji, ali sam ovdje naveo samo ta dva pitanja da se dobije dojam kako su onda rasprave oko aktualnih pitanja bile otvorene.

⁵² Tribina, u: *Bogoslovska smotra*, 42 (1972.) 1, 163.

⁵³ *Isto.*

⁵⁴ *Isto.*

⁵⁵ *Isto.*

8) BS 43 (1973.) 1, zbornik radova *trinaestoga* TPT-a posvećen je *molitvi* prigodom objavljivanja hrvatskog izdanja Časoslova Božjeg naroda. O molitvi je napisano mnogo vrlo dobrih članaka: Čovjek molitve u Bibliji (A. Rebić), Pavao molitelj (B. Duda), Molitva u vijeku industrijalizacije (J. Čurić), Psihologija molitve (V. Bajsić), Liturgijska i privatna molitva (V. Zagorac), Crkva moliteljica u euharistijskoj molitvi (T. Šagi-Bunić), Molitva vjernih »Ecclesiae peregrinantis« (A. Benvin), Odgojna vrijednost molitve (J. Baričević), Časoslov za Božji narod (A. Tamarut), Povijest nastanka novih liturgijskih knjiga (J. Fućak), Nove vrednote u molitveniku Rimskog misala (Z. Linić) i mnogi drugi vrijedni referati.⁵⁶

9) BS 44 (1974.) 1, donosi radove *četnaestoga* TPT-a na temi *štovanja Bogorođice i svetaca u našoj Crkvi*. Tema je vrlo aktualna ako se ima u vidu sve što je učio Drugi vatikanski koncil. U člancima je duh Drugoga vatikanskog koncila snažno prisutan: Temeljni oblici štovanja svetaca kroz povijest Crkve (Franjo E. Hoško), Mariologija Drugog vatikanskog koncila (T. Šagi-Bunić)⁵⁷ i Štovanje svetaca prema Drugom vatikanskom koncilu (Aldo Starić)⁵⁸, temeljne značajke novoga sanktorala u misi i časoslovu (Anton Benvin)⁵⁹ i Temeljne značajke novog liturgijskog kalendara (Anton Tamarut)⁶⁰, Biblijski korijeni hagiologije i hagiodule (Ante Kresina)⁶¹ i drugi radovi.

10) BS 45 (1975.) 2-3, zbornik radova *petnaestoga* TPT-a obrađuje temu *evangelizacije u suvremenom svijetu na našem tlu*. O fenomenu Biskupske sinode u Rimu (od 27. rujna do 26. listopada 1974. godine) o evangelizaciji suvremenog svijeta piše A. Šuljak, o našoj situaciji kao mjestu evangelizacije R. Perić, o djelu naviještanja Radosne vijesti u prvo doba Crkve piše B. Duda, o obraćenju i obnovi kao uvjetu i pratnji evangelizacije razglaba M. Zovkić itd. U zaključnoj riječi Šagi-Bunić ističe: »Ovaj TPT ima značaj pomoćnoga sredstva za 'trajnu formaciju klera' u teologiji. Stoga on mora uvijek biti tako organiziran, da nje-

⁵⁶ Svi su navedeni radovi objavljeni u: *Bogoslovska smotra*, 43 (1973.) 1, 4-216.

⁵⁷ Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, Mariologija Drugog vatikanskog koncila, u: *Bogoslovska smotra*, 44 (1974.) 1, 39-53.

⁵⁸ Aldo STARIĆ, Štovanje svetaca prema Drugom vatikanskom koncilu, u: *Bogoslovska smotra*, 44 (1974.) 1, 60-67.

⁵⁹ Anton BENVIN, Temeljne značajke novoga sanktorala u misi i časoslovu, u: *Bogoslovska smotra*, 44 (1974.) 1, 68-77

⁶⁰ Anton TAMARUT, Temeljne značajke novog liturgijskog kalendara, u: *Bogoslovska smotra*, 44 (1974.) 1, 78-87.

⁶¹ Ante KRESINA, Biblijski korijeni hagiologije i hagiodule, u: *Bogoslovska smotra*, 44 (1974.) 1, 14-21.

govu okosnicu tvore teološka predavanja, u kojima će se pastoralnom kleru priopćavati nova teološka dostignuća i osvježivati u sjećanju nekoć pridobivene spoznaje (...)Teološka permanentna formacija klera danas je nezaobilazna potreba. Nju zahtijeva Sveta Stolica. A to je bio i glavni cilj, s kojim su ovi TPT-i pokrenuti.«⁶²

11) BS 46 (1976.) 1-2, zbornik radova donosi radove *šesnaestoga* Tjedna: *grijech danas. Iskustvo, teološko vrednovanje i pastoralne posljedice*. U Uvodnoj riječi dekan Tomislav Šagi-Bunić ističe da u ovoj svetoj marijanskoj godini, sjećajući se makar skromno 1300 godina veza hrvatskoga naroda sa Svetom Petrovom Stolicom, želimo obnoviti svu našu vjeru i svu našu crkvenost prema smjernicama Drugoga vatikanskog koncila. Želimo produbiti neke temeljne uvide u obnovu sakramenta pokore, tj. sakramenta pomirenja.⁶³ Člankopisci su vjerni nauku Drugoga vatikanskog koncila temeljito obradili temu sakramenta pokore, odnosno pomirenja s Bogom. Neki su temu obradili teoretski govoreći o iskustvu grijeha danas (M. Valković), o grijehu u Svetom pismu (A. Rebić i B. Duda), a drugi su obratili pozornost tumačenju novoga obrednika sakramenta pokore (I. Fuček, V. Zagorac, A. Benvin), o sakramentu ispovijedi kroz povijest (Z. Linić). Neki su, kao naprimjer, Z. Linić, uzbunili neke konzervativne teologe iznoseći činjenicu da je sakrament ispovijedi kakav mi danas slavimo (na uho) nastao u VI. stoljeću. Ovaj zbornik radova je vrlo dinamičan, bogat, plodan.⁶⁴ To se osobito razabire iz brojnih rasprava po radnim skupinama.

12) BS 47 (1977.) 2-3, zbornik radova *sedamnaestoga* TPT-a: tema: *savjest, jezgra i svetište čovjeka*⁶⁵ sasvim je u skladu s koncilskim dokumentom *Gaudium et spes*, br. 16, gdje se kaže da je savjest »jezgra i svetište čovjeka«. Pitanje o savjesti svakog pojedinoga čovjeka sržno pitanje kršćanskoga shvaćanja o čovjeku, kršćanskoga humanima, i da je navješćivanje osobne čovjekove savjesti, njezine nepovredivosti i njezine nekako neposredne ukorijenjenosti u transcendentiji izvanredno važan prinos što ga je kršćanstvo pridonijelo općem duhovnom razvitku čovječanstva naprosto. Predavanja na ovom Tjednu su, osobito u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila, nastojala osvijestiti biblijsko-teološki i osobito koncilski nauk o savjesti: B. Duda piše o savjesti u Bibliji, M. Valković

⁶² Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, Zaključna riječ, u: *Bogoslovska smotra*, 45 (1975.) 2-3, 362-363.

⁶³ Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, Uvodna riječ, u: *Bogoslovska smotra*, 46 (1976.) 1-2, 3-5.

⁶⁴ Sva su predavanja u zborniku radova s Teološko-pastoralnoga tjedna objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 46 (1976.) 1-2, 3-209.

⁶⁵ Sva su predavanja objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 47 (1977.) 2-3, 150-356.

o savjesti u moralnoj teologiji, M. Srakić o savjesti i autoritetu u Crkvi, I. Fuček tumačio je savjest u nauku Drugoga vatikanskog koncila⁶⁶ i mnogi drugi članci.

13) BS 48 (1978.) 1-2, zbornik je radova *osamnaestoga* TPT-a posvećen temi: *krštenje – početak kršćanskog života*.⁶⁷ Šagi-Bunić u uvodnom članku razlaže problematiku »malog stada« ili »velikog naroda«. Teško je zamisliti, piše, suvremenoga katolika, a pogotovo svećenika, kojemu se ne bi nametalo pitanje, kako će izgledati Crkva u budućnosti. Marijan Valković piše o »navještenju, vjeri i krštenju«. Pisac raspravlja o krštenju u okviru navještaja evanđelja i osobne vjere krštenika. U odnosu na navještaj evanđelja ukazao je na teškoće na koje danas može naići krštenik. Navještaj se danas mora tako ostvariti da pogađa čovjeka u svim njegovim stremljenjima. Vrijedni su čitanja još sljedeći radovi: Zašto krstimo djecu? (Drago Kociper), Zašto današnji katolici žele krstiti svoju djecu? (Andrija Kopilović), Faktični oblici uklapanja krštene djece i odraslih krštenika u crkvenu zajednicu i njezina dobra u pastoralnoj praksi (Mato Bešlić), Krštenje kao enkulturacija (Vjekoslav Bajsić), Priprava odraslih za krštenje (Bono Z. Šagi), Nužnost krštenja za spasenje (Ivan Fuček), Kako liturgijski organizirati krštenje djece i odraslih (Zvezdan Linić) i mnogi drugi.

14) BS 49 (1979.) 1-2, zbornik radova *devetnaestoga* TPT-a posvećen je *sakramentu ženidbe*. Smiljan Kožul prikazao je ženidbu u svjetlu Drugoga vatikanskog koncila.⁶⁸ Najprije je prikazao tradicionalna shvaćanja ženidbe, a u drugom i trećem dijelu izlaganja izložio nauku Drugoga vatikanskog koncila o ženidbi. Ciljevi braka nisu više taksativno nabrojani nego se samo govori o rađanju djece, o uzajamnom pomaganju i uzdržavanju. Koncil je doista dao nove naglaske i nove naznake glede nauka o ženidbi. Marijan Valković obradio je u svjetlu koncilskoga usmjerenja problem crkveno vjenčanih pa rastavljenih i ponovno civilno vjenčanih.⁶⁹ Smatra da danas treba drukčije pristupati problemu rastavljenih pa civilno ponovno vjenčanih. To je nije prilježništvo, nego ženidba s mnogo naznaka prave ženidbe. Takve se vjernike ne smije u kršćanskim zajednicama izolirati, nego im pomoći. Autor raspravlja *quaestio disputata*:

⁶⁶ Ivan FUČEK, Savjest u nauci Drugog vatikanskog koncila, u: *Bogoslovska smotra*, 48 (1978.) 2-3, 204-214.

⁶⁷ Svi su radovi objavljeni u: *Bogoslovska smotra*, 47 (1977.) 2-3, 4-350.

⁶⁸ Smiljan KOŽUL, Novi naglasci ženidbe na II. vatikanskom koncilu, u: *Bogoslovska smotra*, 49 (1979.) 1-2, 52-68.

⁶⁹ Marijan VALKOVIĆ, Problematika neuspjelih ženidbi, u: *Bogoslovska smotra*, 79 (1979.) 1-2, 114-143.

mogu li rastavljeni pa ponovno civilno vjenčani primiti održavanje i pristupiti pričesti? Autor ukazuje na mišljenja nekih teologa, na izjave nekih biskupa i na stav Svete Stolice. Autor misli da je u skladu s izjavom Kongregacije za nauk vjere od 11. travnja 1973. godine savjest pojedinca praktično jedini put za rješavanje mnogih takvih slučajeva. Treba problem rješavati s pojedincem i u skladu s njegovom savješću kako bi se olakšalo veliku nevolju mnogih bračnih drugova.

15) BS 50 (1980.) 2-3, zbornik radova *dvadesetoga* TPT-a posvećen je pitanju: *može li Crkva danas služiti čovjeku?* Ovu osnovu temu protumačio je Šagi-Bunić u svom članku »Briga za čovjeka u dokumentima suvremene Crkve«⁷⁰. Ivan Fuček je u članku »Briga za čovjeka u Crkvi danas« izložio oživotvorenje brige Crkve za čovjeka kako je ona u dokumentima naznačena. Tema je vrlo opsežna. Polazište mu je konkretna situacija ovoga svijeta označena epohalnim kulturnim promjenama. Unatrag dvaju desetljeća, od pape Ivana XXIII. i početka Drugoga vatikanskog koncila do pape Ivana Pavla II. Crkva je dala bezbrojne impulse u pogledu brige za čovjeka. Sve tamo dokle ga Crkva može zahvatiti. Znači čovjek u svim svjetskim zbivanjima i okolnostima. U optici razmatranja Tjedna čovjek je onakav kako ga opisuje papa u enciklici *Redemptor hominis*: »Čovjek u svojoj istini, u svemu što on jest, ne apstraktan, nego konkretan čovjek«.⁷¹

U članku »Crkva sukoba ili Crkva susreta«⁷² Marijan Valković je ukazao na napetosti i na sukobe u Crkvi. Budući da je bitne sukobe ljudi i sukobe u Crkvi obradio najprije u sociološkoj, povijesnoj i biblijskoj perspektivi, pokušao je iste obraditi teološki i pastoralno. On ustanovljuje da je po primjeru Isusovu Crkva uvijek živjela usred sukoba i da s njima ima računati i u budućnosti. Važno je ne ignorirati sukobe nego ih jasno razlikovati i u Kristovu duhu nadvladavati. Katkad nije moguće nadvladati sukobe pa onda, ljudski gledano, treba doći do kompromisa, i na kraju nositi križ u nasljedovanju Isusa.

16) BS 51 (1981.) 1, zbornik radova *dvadesetprvoga* TPT-a posvećen je temi: *euharistija – čin naroda Božjega*. U tom zborniku ima nekoliko članaka nadahnutih na nauku Drugoga vatikanskog koncila, koji usađuju u našu crkvenu

⁷⁰ Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, Briga za čovjeka u dokumentima suvremene Crkve, u: *Bogoslovska smotra*, 50 (1980.) 2-3, 129-141.

⁷¹ Ivan FUČEK, Briga za čovjeka u Crkvi danas, u: *Bogoslovska smotra*, 50 (1980.) 2-3, 142-167.

⁷² Marijan VALKOVIĆ, Crkva sukoba ili Crkva susreta, u: *Bogoslovska smotra*, 50 (1980.) 2-3, 198-217.

situaciju koncilski duh i nauk. Bonaventura Duda iznosi nauk Drugoga vatikanskog koncila o euharistiji⁷³: »Crkva čini euharistiju, euharistija čini Crkvu«, poznate su riječi pape Ivana Pavla II. (apostolsko pismo *Coenae Domini*). Aldo Starić u svom članku »Teološko tumačenje Kristove euharistijske prisutnosti«⁷⁴ pokušava u svjetlu suvremene koncilске teologije protumačiti prisustvo Kristovo u euharistiji. Novija teološka razmišljanja o Isusovoj euharistijskoj prisutnosti samo su dio *posuvremenjenja* Katoličke crkve u XX. st. i dio napora da euharistija ponovo zadobije ono mjesto u životu Crkve koje joj po naravi pripada. Mnogi rezultati tih teoloških radova već su našli mjesto i u crkvenim dokumentima, iako to ne znači da su postali i sastavnica *prakse* Crkve u svim krajevima. Tomislav Ivančić je u svom izlaganju »Euharistija i Duh Sveti« naglasio da Duh Sveti predsjedava euharistiji po službenicima koje osposobljuje za tu službu. Euharistija je središte Crkve. Tu se Crkva izgrađuje i doživljava svoju puninu. A to se događa zato što je tu Isus u snazi Duha Svetog kojega dijeli svojim. Euharistija je dakle izvor Duha Svetoga i mjesto gdje se najsnažnije primaju njegovi darovi, službe i plodovi te mjesto gdje se Duh Sveti stalno u vjernicima obnavlja. U euharistiji je najdjelotvornije mjesto događanja spasenja. Tu Isus stalno umire dajući Duha Svetoga, koji sve okuplja i vodi k Ocu.

17) BS 52 (1982.) 4, zbornik radova *dvadesetdrugoga* TPT-a obrađuje temu: *spasenje čovjeka i svijeta po Isusu Kristu*.⁷⁵ U uvodnom izlaganju dekan Celestin Tomić spomenuo je da je tema o spasenju bila raspravljana na jedinstvenom ekumenskom zboru u Bangkoku od 28. prosinca do 8. siječnja 1973. godine. Iznesena su razna gledišta. Istočne religije vide spasenje u vječnom čišćenju duha (budizam), u općoj totalnosti (hinduizam), u ostvarenju jednakosti, pravednosti, zajedništva (konfucijevci) i tako dalje. Kršćanske crkve vide spasenje u oslobođenju čovjeka od socijalnoga iskorištavanja i oslobođenje od političke prisile (protestantizam), u pobožanstvenjenju, zajedništvu s Bogom (pravoslavlje), u jednom i drugome: u pobožanstvenjenju i zauzetosti za društvo (katolicizam).

⁷³ Bonavenutra DUDA, Euharistija – čin Božjega naroda (II), u: *Bogoslovska smotra*, 51 (1981.) 2-3, 167-183. Bonaventura Duda je u: *Bogoslovska smotra*, 51 (1981.) 1, 18-30 objavio članak o euharistiji (I). Kada je istumačio otačku tradiciju i koncile o euharistijskom nauku, posegnuo je za naukom Drugoga vatikanskog koncila. Osobito se zaustavio na tekstu LG 10 (*O Božjem narodu*) i LG 11 (*Vršenje općeg svećeništva u sakramentima*).

⁷⁴ Aldo STARIĆ, Teološko tumačenje Kristove euharistijske prisutnosti, u: *Bogoslovska smotra*, 51 (1981.) 2-3, 233-255.

⁷⁵ Svi su radovi s tog Teološko-pastoralnoga tjedna objavljeni u: *Bogoslovska smotra*, 52 (1982.) 4, 479-644.

Tema spasenja provlači se kao zlatna nit kroz sve tri enciklike Ivana Pavla II. *Isus Krist, jedini spasitelj svijeta* bila je tema i međufakultetskoga ekumenskog simpozija koncem rujna 1982. u Zagrebu, u organizaciji Katoličkoga bogoslovnog fakulteta.

Među piscima koji su temu spasenja obrađivali jesu V. Bajsić, M. Valković, A. Starić, T. Ivančić, Lj. Rupčić, J. Fućak. Marijan Valković je razradio danas mnogo raspravljani problem odnosa otkupljenja (spasenja) i ljudskoga oslobođenja. M. Valković polazeći od pojmova spasenja i otkupljenja opisuje biblijske temelje te teološke rasprave te novi, suvremeni razvoj u Crkvi i teologiji, osobito poslije Drugoga vatikanskog koncila. Piše o političkoj teologiji, o teologiji oslobođenja koje neki drže »znakom nekog novog razdoblja teologije«. Pojam oslobođenja često susrećemo danas u suvremenim crkvenim dokumentima. Valković daje pregled latinsko-američke teologije oslobođenja. I izražava, globalno, svoje razumijevanje za takvu teologiju, ali su njoj ipak neki stavovi nejasni i problematični. Aldo Starić daje opširni pregled soterioloških shvaćanja kroz povijest kršćanstva: patrističko doba (spasenje u Kristu kao obožanstvenjenje čovjeka), srednjovjekovna skolastika (sv. Anzelmo): teorija satisfakcije i na kraju, dva tipa shvaćanja spasenja: u istočnoj teologiji kao odgoj po Kristu i u Kristu (*paideia*) i u zapadnoj teologiji (spasenje kao ponovna uspostava reda, *ordo*).

18) BS 53 (1983.) 4, zbornik radova *dvadesettrećega* TPT-a posvećen je pitanju bolesti: *bolest, starost i smrt u kršćanskoj egzistenciji*. Na prvi pogled može nam se pričiniti da ova tema nije danas tako aktualna, napomenuo je Celestin Tomić u pozdravnom govoru skupu. Međutim, ova je tema vrlo važna, osobito u Europi, jer Europa svake godine postaje sve starijom. Predavači (N. Dogan, M. Zovkić, A. Starić, A. Vujatović, J. Sabol, Bono Z. Šagi, A. Kusić, V. Bajsić, M. Srakić) uveli su nas u problematiku pristupajući joj s biblijskoga, teološkoga, liturgijskoga, pastoralnoga, sociološkoga i medicinskoga očišta.⁷⁶

19) BS 54 (1984.) 2-3, zbornik radova *dvadesetčetvrtoga* TPT-a posvećen je temi: *novi crkveni zakonik u životu Crkve*. B. Duda u svom uvodu ističe: »Sutra se navršava 25 godina otkako je novi papa Ivan XXIII. u Bazilici sv. Pavla u Rimu iznenadio Crkvu i svijet najavom novog koncila i ujedno najavom reforme Zakonika Katoličke crkve. Da počasti uspomenu svojega velikog prethodnika Ivana XXIII., kojega je tom zgodom nazvao velikim obnoviteljem Crkve, Sveti Otac papa Ivan Pavao II. promulgirao je novi *Codex iuris canonici* lani, na isti

⁷⁶ Svi su radovi TPT-a objavljeni u: *Bogoslovska smotra*, 53 (1983.) 4, 163-353.

blagdan obraćenja sv. Pavla. Od početka su tako novi koncil i novi kodeks ne razdvojivi. Tek nakon koncilskog magistralnog produbljenja naravi i bića Crkve moglo se pristupiti poslu na novom crkvenom zakoniku. Ta povezanost Kodeksa s Koncilom treba biti odlučujuća u ozračju i ovoga Tjedna i sveg daljnijeg posla na proukama i primjeni novog kodeksa.«⁷⁷

Temu su obradili s raznih očišta A. Rebić (biblijski vid), M. Valković (opće društveni vid), M. Berljak i J. Manjgotić (crkveno-pravni vid), T. Bondulić, V. Zagorac, J. Brkan, N. Škalabrin, F. Josipović (služba naučavanja, posvećivanja, sankcioniranja, pravni postupci, ženidbeno pravo), B. Z. Šagi (župa i župnik u novom kodeksu).⁷⁸

20) BS 55 (1985.) 3-4, zbornik radova *dvadesetpetoga* TPT-a posvećen temi: *kršćanstvo i kultura*. U uvodnoj riječi dekan B. Duda ističe: U obradi ove teme »otvaraju nam se dva puta: jedan retrospektivni, drugi perspektivni. Pogled unatrag omogućio bi nam pregled svega što je Crkva u nas učinila na području kulture. No pošli smo radije perspektivno, s pogledom unaprijed: da o kulturi razmislimo kao o zadatku suvremene Crkve uopće i u nas. Na taj nas je odabir obvezao i sam II. vatikanski koncil sa svojom pastoralnom konstitucijom *Gaudium et spes* i oba postkoncilska pape, Pavao VI. i Ivan Pavao II. Oba pape naglašavaju, i to ponovno i ponovno, da svi djelatnici evangelizacije treba da sebi živo posvijeste da nema evangelizacije bez tako zvane *inkulturacije*. Suvremena evangelizacija treba da se nadovezuje na suvremenu kulturu, uzetu u cjelini, a napose na kulturu određene sredine...«⁷⁹ U člancima su obrađene teme: fenomen kulture jučer, danas, sutra (J. Sabol), inkulturacija Božje riječi u Svetom pismu (J. Krašovec), Krist, kultura i kontrakultura (M. Valković), rano kršćanstvo i kultura (Tomislav Z. Tenšek), izazov prirodnoznanstvene civilizacije (V. Bajsić), Crkva i sredstva društvenog priopćavanja (M. Mataušić), mesijanizam kulture ili Riječ i slika kao zajedničko mjesto vjere i kulture (I. Golub), kultura u misli Ivana Pavla II. (Ž. Puljić), kršćanstvo i jezik (T. Ladan) i mnoge druge zanimljive teme koje ćete naći u *Bogoslovskoj smotri* od 1985. godine u broju 3-4.⁸⁰

21) BS 56 (1986.) 3-4, zbornik radova *dvadesetšestoga* TPT-a razrađuje temu: *navještaj evanđelja mladima*. U godini mladih u središtu naše pozornosti bili su

⁷⁷ Bonaventura DUDA, Uvodna riječ, u: *Bogoslovska smotra*, 54 (1984.) 2-3, 200.

⁷⁸ Svi su navedeni autori svoje radove objavili u: *Bogoslovska smotra*, 54 (1984.) 2-3, 1-464.

⁷⁹ Bonaventura DUDA, Uvodna riječ, u: *Bogoslovska smotra*, 55 (1985.) 3-4, 282.

⁸⁰ Svi su radovi o temi Tjedna »Crkva i kultura« objavljeni u: *Bogoslovska smotra*, 55 (1985.) 3-4, 288-457.

dakle naši mladi, naša mladost. Ta godina želi, kako ističe dekan Bonaventura Duda, potaknuti najraznovrsnija razmišljanja i proučavanja. Temeljno je pitanje bilo kako prenijeti proživljenu vjeru otaca novim naraštajima. Potkraj 1987. godine održana je i Druga izvanredna sinoda biskupa u Rimu, osobito važan crkveni događaj pontifikata Ivana Pavla II. Ona je ponovno u prvi plan narednih desetljeća postavila svestranije proučavanje te založeno i ustrajnije provođenje koncilskih doktrinarnih i pastoralnih smjernica. Završni dokument Sinode poručio nam je: »Posvuda se u svijetu danas u pogibelji prijenos vjere najmlađem naraštaju, prijenos vjere i moralnih vrednota proistječe iz Evanđelja. Poznavanje se vjere i priznavanje moralnoga reda često svodi na minimum. Potreban je dakle novi pothvat u integralnoj i sistematskoj evangelizaciji i katekizaciji« (Završni dokument Sinode). Teme pojedinih radova bile su vrlo aktualne i dobro obrađene: mladi u povijesnoj i društvenoj perspektivi (M. Valković), vrijednosti mladih danas, sociološko-psihološki i religiozno-pedagoški pristup (J. Baričević), buđenje duhovno-religiozne dimenzije u mladima (T. Ivančić), mladost u Bibliji i teologija mladih (A. Kresina), mladost u Bibliji i teologija mladih (A. Škvorčević), prenošenje vjere mladima (M. Šimunović), Ivan Pavao II. i mladi (F. Topić) i mnoge druge teme.⁸¹

22) BS 57 (1987.) 3-4, zbornik radova *dvadesetsedmoga* TPT-a posvećen je temi: *suodgovornost laika vjernika za Crkvu i svijet*. U uvodnoj riječi dekan Celestin Tomić istaknuo je da se tema uklapa u okvir teme Druge izvanredne sinode biskupa u Rimu a ta je produbljavati Koncil i tražiti načine kako da magistralno djelo Koncila duboko prožima i našu vjeru i našu pastoralnu praksu. Vrijednovanje uloge vjernika laika u Crkvi bez sumnje je jedna od najupadnijih i najzahtjevnijih poruka Koncila. Često je ova poruka Koncila ovdje i ondje bila izobličena, svedena minimum, izvrnuta. Suodgovornost i ulogu vjernika laika moramo vrijednovati pod drugim vidom. Dostojanstvo vjernika laika i njihov duboki udio u crkvenim događajima leži u njihovu ontološkom bitku, u njihovu nadnaravnom zajedništvu Crkve, u njihovu ucjepljenju u Krista, Proroka, Svećenika i Kralja... Svi smo Kristova baština (*kleros*). Svi smo Božji narod (*laos*). Tako je Crkva i *kleros* i *laos*, baština svetih i Božji narod, *klerička* i *laička*. Upravo su to razradili teolozi u svojim radovima: Humanizam i teandrizam II. vatikanskog sabora (T. Šagi-Bunić), Kakva je teologija o laicima ušla u koncilsku dvoranu, a kakva je iz nje izišla i koji je temeljni problem u teologiji o laicima danas? (R. Brajčić), Laik vjernik kroz povijest Crkve (A. Šuljak), Crkva u XIX. i XX. stoljeću pred problemom

⁸¹ Sva predavanja s TPT 1986. objavljena su u: *Bogoslovska smotra*, 56 (1986.) 3-4, 141-374.

sekularizacije i pitanje laikata u Crkvi (V. Bajsić), Udio svih kršćana u trostrukoj Kristovoj zadaći – svećeničkoj, proročkoj, kraljevskoj (B. Duda), Kršćanin danas – pitanje laičke duhovnosti (M. Valković), Recepcija smjernica II. vatikanskog sabora o laicima u Zakoniku kanonskog prava (V. Blažević), Žene u Crkvi između razočaranja i nade (Anne-Marie Grünfelder), Mogućnosti djelovanja laika u našem društvu (B. Z. Šagi), Perspektive angažmana vjernika laika u životu i djelovanju naše Crkve (J. Baričević) i mnogi drugi članci.⁸²

23) BS 59 (1989.) 1-2, zbornik radova *dvadesetosmoga* TPT-a održanog 1988. godine posvećen je temi: *Duh Sveti – Gospodin i životvorac*. Tema se nadahnula na enciklici Ivana Pavla II. *Dominum vivificantem* (25. ožujka 1987.). Tom je enciklikom papa pripremio Crkvu na slavljenje velikog jubileja, na prijelaz iz drugoga u treće tisućljeće.

Članci su nadahnuti koncilskim i papinskim naukom te tradicionalnom teologijom: Pojam duha u filozofiji (V. Bajsić), Duh životvorac Crkve (M. Zovkić), Religiozno iskustvo Duha u Bibliji (A. Rebić), Duh Sveti kao norma života (V. Valjan), Krist – Pomazanik Duhom Svetim (A. Schneider), Djelovanje Duha Svetoga izvan Crkve (S. Kušar), Marija kao »sacrarium« Duha Svetoga (A. Benvin), Duh Sveti u liturgiji (V. Zagorac), Odnos vlasti i karizme kroz povijest (J. Kolarić) i mnoge druge važne teme.⁸³

24) BS 59 (1989.) 3-4, zbornik radova *dvadesetdevetoga* TPT-a povezan je s enciklikom pape Ivana Pavla II.: *Socijalni nauk Crkve (Sollicitudo rei socialis)*. Sva nova papinska enciklika, napose na socijalnom području, predstavlja novi miljokaz u životu Crkve, novo poglavlje u povijesti njezina naučavanja. Zato se i pred ovom enciklikom pitamo: Što nam donosi novo? Upravo to »novo« žele nam člankopisci razraditi: Razvoj katoličkog socijalnog nauka od Lava XIII. do Pavla VI. (M. Valković), Biblijsko-teološki pristup društvenoj problematici (A. Kresina), Semantika pojma pravičnosti (J. Krašovec), Suvremena socijalna gibanja u Hrvatskoj i Crkva (S. Vitković), Društveno-političko djelovanje u Slovenaca (J. Juhant), Dostojanstvo čovjeka i ljudska prava (V. Zsifkovits), Suvremene socio-političke teorije i ideologije (J. Sabol), Problem napretka i razvoja (J. Ćurić), Problemi i znakovi postindustrijske civilizacije (V. Bajsić), Kršćanski humanizam na djelu (J. Baloban), Teologije trećeg svijeta (A. Rebić) i još mnogi drugi vidovi te teme.⁸⁴

⁸² Vidi: *Bogoslovska smotra*, 57 (1987.) 3-4, 141-342.

⁸³ Vidi: *Bogoslovska smotra*, 59 (1989.) 1-2, 1-240.

⁸⁴ Vidi: *Bogoslovska smotra*, 59 (1989.) 3-4, 241-506.

25) BS 60 (1990.) 3-4, zbornik radova *tridesetoga* TPT-a posvećen je temi: *dostojanstvo žene*. Tema je bila vezana uz apostolsko pismo Rimskog biskupa pape Ivana Pavla II. *Mulieris dignitatem*. To je pismo u sebi tako zamašno i za sve nas tako važno da ga u nismo smjeli zaobići na našem TPT-u. Dekan Šagi-Bunić je u uvodnoj riječi istaknuo da tema o dostojanstvu žene nikad u kršćanstvu nije bila rubna, dokle god vodimo računa o ulozi i mjestu što ga Marija zauzima u povijesti spasenja. Zato smo toj temi posvetili pozornosti. Nastojali smo na Tjednu dati i ženama mogućnosti da progovore o svome dostojanstvu.

Neki članci: Žena kao čovjek. Prolegomena na temu tjedna (V. Bajsić), Žena u Starom i Novom zavjetu (Lj. Matković-Vlašić), Žena – Marija u kontekstu dvanaestog poglavlja Ivanova Otkrivenja (I. Z. Herman), Žena u hrvatskom srednjovjekovlju (F. Šanjek), Uloga žene u javnom životu europske civilizacije (M. Valković), »Biti cjelovita, dobra, lijepa« – kritički pokušaj o feminističkoj teologiji (Anamaria Grünfelder), Žena u crkvenim dokumentima do Ivana Pavla II. (N. Dogan), Žena – zaručnica i majka (I. Cvitanović), Pokonciljska situacija žene u Hrvata (J. Baloban), Žena u strukturalnoj ulozi Crkve (B. Z. Šagi), Žena – exemplar et archetypum totius generis humani (S. Kušar), Žena – slika Božja (Rebeka Jadranka Anić), Ravnopravnost in dostojanstvo žene (Maca Jogan) i niz drugih izvrsnih radova o dostojanstvu žene.⁸⁵

26) BS 61 (1991.) 1-2, zbornik radova *tridesetprooga* TPT-a posvećen je, prilikom 25. obljetnice dogmatske konstitucije *Dei verbum*, o *božanskoj objavi*. Taj je koncilski dokument jedan od najvažnijih dokumenata Drugoga vatikanskog koncila: on je utro, u mnogim vidovima crkvenog života, nove putove: u obnovi liturgije, u produbljivanju teološke misli, u ekumenskim odnosima između pojedinih Crkava. Već se godinama osjećala potreba da se svećenicima na jednom takvom Tjednu omogući dublje ulaženje u otajstvo Riječi Božje, zapisane u Svetom pismu. Uostalom Sveto pismo je temelj naše vjere i izvorište naše duhovnosti. U ovom su broju objavljeni radovi: Savez Božji s narodom u Svetom pismu kao izraz prisnih i uzajamnih odnosa između Boga i naroda (B. Lujić), Odnos Crkve prema Bibliji (J. Fućak i N. Hohnjec), Suvremena egzegeza u Crkvi: njezin doprinos suvremenim teološkim znanostima i ekumenskom zbližavanju (Z. Herman). B. Duda, A. Benveniste i A. Starić prikazali su vrlo važnu teološku poruku one kratke sintagme »Još odjekuje ono Danas« iz poslanice Hebrejima (3,7), I. Dugandžić piše o navještaju i navjestitelju, T. Vojnović o tome što se sve učinilo za proširivanje Biblije u našem narodu, M. Zovkić o

⁸⁵ Vidi: *Bogoslovska smotra*, 60 (1990.) 3-4, 141-379.

raznim teologijama a jednoj vjeri u Novome zavjetu, A. Rebić o psalmima kao molitvama, te desetak drugih izvrsnih priopćenja.⁸⁶

27) BS 62 (1992.) 1-2, zbornik radova *tridesetdrugoga* TPT-a s temom: *društveni nauk Crkve – Centesimus annus*. Pod raznim vidovima temu su obradili: M. Valković (Društveni nauk Crkve: narav, aktualnost i problematika), J. Jelenić (Enciklika *Centesimus annus*: prikaz glavnih točaka, eventualni nedostatci), A. Rebić (Pravednost u SZ), I. Herman (Isus pred socijalnim upitnostima svoga vremena), J. Grbac (Rad danas: gospodarsko-sociologijski vidovi), Etika i poduzetničko gospodarstvo (S. Baloban), M. Biškup (Privatno vlasništvo i opće dobro) i mnogi drugi vrlo stručni članci o toj temi.⁸⁷

Potkraj godine 1991., točnije 11. prosinca 1991., bio sam imenovan predstojnikom Vladina Ureda za prognanike i izbjeglice te sam brigom oko prognanika bio prezauzet i zamolio Vijeće 21. prosinca 1991. godine da imenuje nekoga tko bi me mogao zamijeniti u dovršenju organizacije Teološko-pastoralnog tjedna koji se ima održati za manje od dva mjeseca, s temom »Sto godina katoličkog društvenog nauka« (*Centesimus annus*). Dekan KBF-a Tomislav Šagi-Bunić imenovao je Stjepana Balobana tajnikom Tjedna za 1992. godinu i zamolio ga da uznapredovanu organizaciju Tjedna 1992. preuzme (vidi u arhivu Fakulteta imenovanje: broj 06-8-1992. od 9. siječnja 1992.).⁸⁸ A potkraj 1993. godine zamolio sam i za razrješenje službe glavnoga i odgovornoga urednika *Bogoslovske smotre*. *Bogoslovsku smotru* za 1993. godinu uredio sam uz pomoć *Stjepana Kušara*.

6. Ostali brojevi *Bogoslovske smotre* u službi koncilске teologije

Kao što se vidi iz prethodnoga poglavlja u kojem sam obradio samo zbornike radova s TPT-a i pokazao kako je BS uvelike bila u službi koncilске teologije. Osim zbornika BS i drugi su brojevi BS bili prožeti teologijom Drugog vatikanskog koncila i dali stanoviti doprinos koncilskoj teologiji. Tu ističem samo članke koji na jedan ili drugi način obrađuju koncilsku misao.

⁸⁶ Svi su radovi objavljeni u: *Bogoslovska smotra*, 61 (1991.) 3-4, 167-443.

⁸⁷ Svi su radovi objavljeni u: *Bogoslovska smotra*, 62 (1992.) 1-2, 1-154.

⁸⁸ Za Teološko-pastoralne tjeđne od 1970. do 1992. nisam naveo sva pojedinačna predavanja i predavače zbog štednje prostora i vremena. Pretpostavljam da većina čitatelja ima *Bogoslovsku smotru* ili ima lak pristup do nje. Uostalom svi brojevi *Bogoslovske smotre* dostupni su na internetu: <http://hrcak.srce.hr/bogoslovska-smotra>.

1) U BS 36 (1966.) 3-4, Bonaventura Duda izvijestio je o održavanju *Prvoga internacionalnog kongresa o teologiji Drugoga vatikanskog koncila* u Rimu 1966. godine⁸⁹. Ovaj prvi internacionalni kongres o teologiji Drugog vatikanskog koncila u mnogim je vidovima bio novost: ostvaren je suradnjom svih rimskih papinskih sveučilišta i instituta; htio je okupiti predstavnike različitih područja u kojima živi Crkva suočujući se s problemima, strujanjima, napretkom svoje sredine; pogodio je susretu i dijalogu ne samo pojedinih teologa nego i različitih teoloških škola i smjerova. Duda nam je u BS prenio neka temeljna iskustva tog Kongresa. Teologiji je zadan posao da *prvo* asimilira koncilske dokumente, *drugo* da ih ugradi u zdravu liniju tradicionalnoga nauka Crkve, *treće* da dorađuje problematiku započetu na Koncilu, *četvrto* da poučena Koncilom sve pažljivije zapaža nove probleme čovjeka pojedinca i ljudske zajednice i *peto* da u svjetlu objave a pod vodstvom učiteljstva Crkve traži nova, bolja, obrazložena rješenja.

2) Godinu 1967. Sveta Stolica je proglasila »godinom vjere«. Stoga je Uredništvo u svom Uvodniku za BS 37 (1967.) 3-4, pisalo o *vjernosti Koncilu*. U uvodniku je izražena bojazan da postoji opasnost da se Koncil krivo shvati i da se na račun tradicije uvedu u crkveni život, osobito u teologiju, *mnoge novotarije*. Uredništvo navodi pojedine govore pape Pavla VI. iz kojih iščitava papinu zabrinutost zbog onih koji Koncilu pripisuju razna mišljenja koja Koncil nije iznio. Uredništvo upozorava da se kod nas mnogo toga prevodi iz inozemnoga teološkog tiska a izbor pritom nije uvijek sretan, naprotiv on je katkad sumnjiv. Papine riječi su nama »putokaz, smjernice, svjetlo za prosuđivanje tolikih pojmova u našoj prevodilačkoj štampi«⁹⁰. Uredništvo se boji *istraživalačke* teologije: »Vjera se ne sastoji toliko u traženju koliko u sigurnom pristajanju. Ona nije toliko plod našeg istraživanja koliko je tajanstveni dar, koji od nas traži da se pokažemo prijemljivima i spremnima na ovaj uzvišeni razgovor koji je Bog započeo s našim pažljivim dušama punim pouzdanja...«⁹¹ Sjetimo se da je to pisano 1968. godine (taj broj BS objavljen je u travnju 1968. godine!), buntovne godine, u kojoj su studenti cijele Europe dizali svoj glas protiv pretjerana i neutemeljena autoriteta, krute stege na sveučilištima, tromosti u rješavanju socijalnih pitanja. Sjetimo se da je na Sinodi biskupa u Rimu u listopadu 1967. godine bilo raspravljano o

⁸⁹ Bonaventura DUDA, *Theologia ancilla Ecclesiae – Teologija službenica Crkve: uz Prvi internacionalni kongres o teologiji II. vatikanskog koncila*, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 3-4, 661-678.

⁹⁰ UREDNIŠTVO, *Vjernost Koncilu. Uvodnik*, u: *Bogoslovska smotra*, 37 (1967.) 3-4, 317.

⁹¹ *Isto*, 322.

»današnjoj situaciji na području teologije«. O tom dokumentu sljedeće će godine na Teološko-pastoralnome tjednu kardinal Franjo Šeper održati svoje zapaženo predavanje.⁹² Sjetimo se povrh toga da je do toga vremena kad je Uredništvo napisalo taj Uvodnik bilo objavljeno već osam brojeva *Svezaka* i da je bila utemeljena nova izdavačka kuća Kršćanska sadašnjost protiv koje su odmah na samom početku bili oni koji su se bojali »teologije« koja *istražuje i kroči novim putovima na bespućima* tadašnje crkvene teološke tradicije. Osim navedenoga Uvodnika u *Bogoslovskoj smotri* 1967. godine koji je više izrazio strah pred »novom teologijom« nego pouzdanje u Duha Svetoga koji vodi Crkvu, drugih članaka o Koncilu u tom broju jedva da se može primijetiti.

3) U BS 40 (1970.) 4, Jerko Fućak u članku »Plodonošno pružiti narodu Božjem hranu Pisma«⁹³, pozivajući se na koncilsku konstituciju *Dei verbum* (Riječ Božja) poziva studente i sve proučavatelje teologije da koriste sva prikladna pomoćna sredstva i tako iznose božanska Pisma da što veći broj službenika božanske riječi uzmogne puku Božjemu s plodovitošću pružiti hranu Pisma« (*Dei verbum* 23).

4) BS 41 (1971.) 2-3, Celestin Tomić tumači doslovni smisao Svetoga pisma pozivajući se na dogmatsku konstituciju Drugoga vatikanskog koncila *Dei verbum*.⁹⁴

5) U BS 42 (1972.) 2-3, nailazimo na zanimljiv slučaj rasprave u ozračju koncilske napetosti. Ljudevit Plačko napisao je osvrt na apostolsko pismo *Octogesima adveniens*⁹⁵ koji je oštro iskritizirao J. Kuničić u članku »Bezuvjetnost kršćanskog morala« a na koji je Lj. Plačko odgovorio člankom objavljenim u BS⁹⁶. Kuničić je prigovorio Plačku da neopravdano kritizira papu Pavla VI., a Plačko pobija u svom odgovoru sve optužbe i prigovore Kuničićeve.

6) U BS 43 (1973.) 2-3, Ante Kresina objavljuje izvrstan članak o stanju biblijskih znanosti poslije Drugoga vatikanskog koncila⁹⁷. Istaknuo je neke proble-

⁹² Franjo ŠEPER, Dokumentat Sinode biskupa o današnjoj situaciji na području teologije, u: *Bogoslovska smotra*, 38 (1968.) 1, 6-12.

⁹³ Jerko FUĆAK, Plodonošno pružiti narodu Božjemu hranu Pisma, u: *Bogoslovska smotra*, 40 (1970.) 4, 386-390.

⁹⁴ Celestin TOMIĆ, Doslovni smisao Svetoga pisma, u: *Bogoslovska smotra*, 41 (1971.) 2-3, 209.

⁹⁵ Ljudevit PLAČKO, Osvrt na apostolsko pismo »Octogesima adveniens«, u: *Bogoslovska smotra*, 42 (1972.) 2-3, 251-261.

⁹⁶ Ljudevit PLAČKO, Odgovor na članak »Bezuvjetnost kršćanskog morala«, u: *Bogoslovska smotra*, 42 (1972.) 4, 374-389.

⁹⁷ Ante KRESINA, Stanje biblijskih znanosti poslije II. vatikanskog sabora, u: *Bogoslovska smotra*, 43 (1973.) 2-3, 221-228.

me, kontroverzije i rješenja koji su se pojavljivali u istraživanju Svetoga pisma. Iz njegova prikaza se može sagledati kako su pojedini pokušaji kroz par posljednjih stoljeća ostavili vidne uspjehe i osobito poticaje na sve dublje i solidnije proučavanje Božje poruke sadržane u Bibliji. Ukazao je na to kako je opasno vraćanje na staro već nadiđeno, kao i nepromišljeno i naglo postavljanje novih postavki bez razložnog opravdanja. Isticao je ulogu Drugoga vatikanskog koncila u razvoju biblijskih znanosti.

7) U BS 44 (1974.) 2-3, objavljen je izvrstan članak Renea Laurentina o smislu i historicitetu djevičanskoga rođenja⁹⁸. Od ostalih radova istaknuo bih rad B. Dude »Marija i božansko promaknuće čovjeka«, E. Peričića »Marijanski kult u Hrvatskoj do XI. Stoljeća«, Marijan Grgić, »Zadarski oficij BDM iz XI. stoljeća«, A. Rebića »Štovanje Marije i nauk o Mariji u razdoblju od VI. do XI. stoljeća« i druge članke.⁹⁹

8) U BS 45 (1975.) 4, objavljen je članak Hansa Ursa von Balthasara, »Devet teza za kršćansku etiku«¹⁰⁰, u kojem pisac krajnje sažeto izlaže svoje teze. Nastoji obuhvati kršćanski moral u njegovu izvoru, to jest u misteriju Krista, središtu povijesti spasenja i povijesti čovječanstva. Članak unosi u našu situaciju nešto suvremene svjetske teologije.

9) U BS 47 (1977.) 1, Marijan Valković u članku »Gibanja i smjerovi u današnjoj moralnoj teologiji« iznio je što su moralni teolozi ostvarili na području moralne teologije posljednjih godina 60-ih i 70-ih godina, nakon Drugoga vatikanskog koncila.¹⁰¹ Korijene suvremenih obnoviteljskih nastojanja na području moralne teologije vidi u biblijskom, liturgijskom i ekumenskom pokretu XX. stoljeća. Analizira smjerova i pomake koji su učinjeni nakon Drugoga vatikanskog koncila. Ističe nove vidove moralne teologije: antropološko-personalistički, egzistencijalni, povijesni i biblijski.

10) U BS 47 (1977.) 4, Ante Kresina načinja problem karizmatičkoga pokreta: »Karizmatička gibanja kao *signa temporum* u našoj Crkvi«¹⁰². Ukazao je na to

⁹⁸ Vidi: *Bogoslovska smotra*, 44 (1974.) 2-3, 199-220.

⁹⁹ Svi su radovi objavljeni u: *Bogoslovska smotra*, 44 (1974.) 2-3, 199-452.

¹⁰⁰ Hans Urs von BALTHASAR, Devet teza za kršćansku etiku, u: *Bogoslovska smotra*, 45 (1975.) 4, 467-478.

¹⁰¹ Marijan VALKOVIĆ, Gibanja i smjerovi u današnjoj moralnoj teologiji, u: *Bogoslovska smotra*, 47 (1977.) 1, 4-19.

¹⁰² Ante KRESINA, Karizmatička gibanja kao *signa temporum* u našoj Crkvi, u: *Bogoslovska smotra*, 47 (1977.) 4, 441-447.

kako se u našoj Crkvi mnogi vjernici osjećaju drugorazrednima, na periferiji crkvenoga zbiljanja, odviše zanemarenima. Uza sve opasnosti, rizike i devijacije, karizmatički pokret se, u osnovici, opravdano poziva na biblijske izvore, na život u Pracrkvi kao i na svoju odanost crkvenom učiteljstvu.

U istom broju objavljen je izvrsan pregled »Panorama života Crkve u našoj zemlji« koji su sastavili A. Benvin, I. Fuček i F. Perko za Vijeće za nauk vjere pri BKJ.¹⁰³ Ističu perspektivne pojave u našoj Crkvi: »Crkva se ne smije ustaviti, ona mora napredovati, ali u nas može napredovati samo krećući iz ove i ovakve situacije, iz niza većih i manjih svojih problema, napetosti, dilema. Ako se u našoj Crkvi bude gajilo uzajamno povjerenje i promicao dijalog na više razina, ako pred ovako složenom stvarnošću budemo zauzeli stav odgovornosti i uspjeli naći ispravan postupak pri zahvatu u konfliktne situacije, napeta stanja, razilaženja i oporbe. Imamo razloga za nadu, jer vjerujemo da našom poviješću ravna Bog a mi se trebamo zalagati za njegovu stvar...«¹⁰⁴ Taj pregled situacije smjeli bismo smatrati proročkom vizijom budućnosti: ona se ostvarila.

11) U BS 50 (1980.) 4, Marijan Valković je pisao o *kršćaninu i spolnosti*¹⁰⁵. Kao i sva područja ljudskoga života tako i spolnost valja mjeriti evanđeoskim mjerilom. Kršćanska životna praksa ne poznaje izdvojena područja. Kršćanski oblikovati spolnost znači živjeti među ljudima sakramentalnu zajednicu ženidbe kao početak Božjega kraljevstva; znači prihvatiti dano beženstvo i koristiti ga na službu ljudima; znači slobodno se odlučiti za beženstvo radi kraljevstva nebeskoga. Od posebnog je značenja mjesto koje imaju ženidba i obitelj u Crkvi i u pojedinoj kršćanskoj zajednici te da se cijeni, promiče i rado prihvaća pomoć bračnih drugova, obitelji i neoženjenih.

12) BS 51 (1981.) 1, Adalbert Rebić piše o tendencijama teologije poslije Drugoga vatikanskog koncila¹⁰⁶. Mnogi misle da je Drugi vatikanski koncil spektakularan početak nove Crkve, nove teologije. Nije. On je kamen međaš. On u povijesti kršćanstva označuje u isti tren svršetak jednoga vremena i početak drugoga, novoga vremena. Sredinom prošloga stoljeća Crkva je trebala izići iz

¹⁰³ Anton BENVIN – Ivan FUČEK – Franc PERKO, Panorama života Crkve u našoj zemlji, u: *Bogoslovska smotra*, 47 (1977.) 4, 471-485.

¹⁰⁴ Isto, 482.

¹⁰⁵ Marijan VALKOVIĆ, Kršćanin i spolnost, u: *Bogoslovska smotra*, 50 (1980.) 4, 369-376.

¹⁰⁶ Adalbert REBIĆ, Tendencije katoličke teologije poslije Drugog vatikanskog koncila, u: *Bogoslovska smotra*, 51 (1981.) 1, 99-108. Prikaz je napisan prema knjizi *Tendenzen der katholischen Theologie nach dem Zweiten Vatikanischen Konzil*, poglavito na temelju članka W. Beinerta, München, 1979.

geta u kojem je već više stoljeća, poslije reformacije i prosvjetiteljstva, živjela. Prvi takav korak učinili su Nijemci (katolička Tübingenska škola). Na žalost, taj korak nije uspio. Pretvorio se previše brzo (na prijelomu stoljeća) u *modernizam*. I bio je osuđen od Rimske kurije. U predvečerje Koncila novi napor izlaženja iz geta pomaljšao se u Francuskoj (*Nouvelle Theologie*). Ali crkveno je vodstvo blokiralo nove putove, često na vrlo tvrd način. Zasluga je Drugoga vatikanskog koncila da je on hrabro zakoračio u svijet i Crkvu unio u suvremeni svijet. Papa Ivan XXIII. rado je za taj događaj uzimao sliku otvaranja prozora, da stari nevaljali zrak iziđe te da uđe novi, svježiji zrak, zrak novoga vremena. No mnogi su opet počeli – i to brzo i energično – zatvarati prozore. Postkoncilska se teologija prihvatila teških zadataka. Ušla je u razgovor s drugim kršćanima (ekumenizam), ušla u razgovor s marksizmom, s modernim ideologijama i filozofijama, razvila je kerigmatsku teologiju, otvorila uho za potlačene (teologija oslobođenja) i politički ugrožene (politička teologija).

13) BS 52 (1982.) 3, donosi članak Adalberta Rebića »Pokoncilski teološki razvoj i mariologija«¹⁰⁷. On izvješćuje o međunarodnom simpoziju koji se održao u Rimu 1976. godine u organizaciji Papinskoga teološkog fakulteta Marianum. U kontekstu mariologije iznesen je teološki razvoj poslije Koncila. U tom članku autor pokazuje kakav je i koliki napredak katolička teologija ostvarila odmah poslije Koncila.

14) U BS 53 (1983.) 1, sabrani su radovi simpozija o *Svetoj Tereziji Velikoj*, crkvenoj naučiteljici koji su održali zajedno Katolički bogoslovni fakultet i članovi karmelićanskoga reda.¹⁰⁸

15) U BS 53 (1983.) 2-3, a objavljeni su radovi *Drugoga mariološkoga simpozija* održanoga u Mariji Bistrici rujna mjeseca 1981. godine. »Pučka pobožnost s osobitim obzirom na štovanje Gospe«.¹⁰⁹ Člankopisci su razradili teme u svjetlu nauka Drugoga vatikanskog koncila, novog crkvenoga zakonika i suvremene teologije: M. Berljak (Novi crkveni zakonik), M. Biškup (Temeljne značajke autentične pučke pobožnosti), F. E. Hoško (Sadržajne i povijesne odrednice u istraživanju pučke marijanske pobožnosti), B. Z. Šagi (Sakrament pokore u sklopu

¹⁰⁷ Adalbert REBIĆ, Pokoncilski teološki razvoj i mariologija, u: *Bogoslovska smotra*, 42 (1982.) 3, 410-420.

¹⁰⁸ Svi su radovi sabrani u: *Bogoslovska smotra*, 53 (1983.) 1, 3-162.

¹⁰⁹ Vidi: *Bogoslovska smotra*, 53 (1983.) 2-3, 163-38.

hodočašća), A. Benvin (Idealna euharistija u marijanskim svetištima), D. Aračić (Dok teolozi raspravljaju – Božji narod vjeruje) i drugi predavači i teme.

16) BS 54 (1984.) 1, donosi članke koji prenose mnoge koncilske misli i tendencije u naš teološki prostor: Učiteljska zadaća po novom Kodeksu (B. Duda), Tendencije i problematika suvremen kristologije (A. Schneider), Obnova religioznoga odgoja i kateheze u našoj Crkvi (J. Baričević) i drugi članci.¹¹⁰

17) BS 54 (1984.) 4, objavljuje radove s *Trećega hrvatskog mariološkoga simpozija* održanoga u Mariji Bistrici »Naša prošteništa i Crkva na putu«. To je bio već treći znanstveni skup koji je organizirao HMI, ovaj put opet u Mariji Bistrici, prigodom 300. obljetnice ponovnoga našašća kipa Majke Božje Bistričke.

Zaključak

Danas se o razvoju suvremene hrvatske teološke znanosti ne može govoriti bez *Bogoslovske smotre* kao glavnoga i gotovo jedinoga stručnog teološkog časopisa u Hrvatskoj – barem dugi niz godina – koji je u posljednjih sto godina suvremenim hrvatskim teolozima bio glavno sredstvo teološkoga komuniciranja. *Bogoslovska smotra* je najbolji pokazatelj putova hrvatske teološke misli toga vrijeme. Ona je riznica teološkoga znanja, neiskopani rudnik dragocjenoga teološkog blaga. U njoj su pisali i tako svoja teološka saznanja drugima priopćivali naši glasoviti teolozi prošloga i ovoga stoljeća. Da nabrojim samo neke od njih kojih više nema među nama: Vjekoslav Bajsić, Stjepan Bakšić, Frane Bulić, Hijacint Bošković, Pavao Buturac, Ivan Cenkić, Đuro Gračanin, Vilim Keilbach, Ante Kresina, Jordan Kuničić, Dominik Mandić, Juraj Pavić, Janko Oberški, Svetozar Ritig, Aldo Starić, Tomislav Šagi-Bunić, Franjo Šanc, Ivan Škreblin, Urban Talija, Josip Turčinović, Marijan Valković, Miroslav Vanino, Antonin Zaninović i mnogi još živi teolozi, bilo profesori Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu bilo profesori teologije na drugim teološkim učilištima.¹¹¹

Danas je *Bogoslovska smotra* integralni dio djelatnosti Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta u Zagrebu. Ona je oruđe pomoću kojega Fakultet također pokušava postizati svoju svrhu, to jest njegovati i promicati teološke discipline, kao i one koje su s ovima povezane, na pomoć Božjemu narodu, a posebno crkvenim službenicima, u jačanju kršćanske vjere, kako bi se ona što potpunije

¹¹⁰ Vidi navedene radove u: *Bogoslovska smotra*, 54 (1984.) 1, 1-195.

¹¹¹ Adalbert REBIĆ, Sedamdeset godina i pedeset godišta *Bogoslovske smotre*, u: *Bogoslovska smotra*, 50 (1980.) 1, 7-8.

razumijevala, uvijek cjelovito čuvala, rasla i širila. *Bogoslovska smotra* služi Fakultetu poglavito u tome da on može uspješno promicati teološki napredak primjenjujući sva sredstva koja su potrebna i korisna za znanstveno-istraživački rad u tim disciplinama i za priopćenje postignutih rezultata drugima. Ona želi i ubuduće promicati teologiju u našoj domovini Hrvatskoj, tumačiti nauk Drugoga vatikanskog koncila. Želi produbiti svoju osjetljivost za konkretne duhovne i pastoralne probleme u nas i pružati čitateljstvu solidne prouke tih problema. Želi i dalje biti časopis ujedinjavanja svih naših teoloških sila, stvaranja novih teoloških kadrova. Želi svojim čitateljima dati solidnu, zrelu i sigurnu teološku orijentaciju za sadašnjost i budućnost. Želi nadasve ostati na razini europske i svjetske teologije. U tu svrhu želi otvarati nove putove i nove vidike u produblivanju teološke spoznaje.

Ne možemo a da prilikom ove stote obljetnice *Bogoslovske smotre* ne odamo zahvalnost svim urednicima i svim člankopiscima koji su radili na njezino dobro i samim time na razvoju teološke znanosti u hrvatskome narodu.

Summary

THE REVIVED BOGOSLOVSKA SMOTRA IN THE SERVICE OF THE SECOND VATICAN COUNCIL

THE CONTRIBUTION OF THE *BOGOSLOVSKA SMOTRA* IN SPREADING AND DEEPENING COUNCIL THINKING IN THE CHURCH AMONGST CROATS

Adalbert REBIĆ

Nova Ves 5a, HR – 10 000 Zagreb
adalbert.rebic@zg.t-com.hr

In this article the author writes about the revived Croatian theological periodical Bogoslovska smotra, a theological periodical of the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb. He reports how the publication of the Bogoslovska smotra was suspended in 1945 and how it was resumed in 1962. Furthermore, he deals with the earliest volumes of the Bogoslovska smotra, with its troubles and difficulties, and with its endeavours to be true to the teachings of the Second Vatican Council. By mandate of the Faculty Council, the author of this article was appointed the editor-in-chief of the Bogoslovska smotra in 1970 and held that position until 1994. As editor-in-chief of the Bogoslovska smotra, he made efforts for the periodical to follow the Council theology and to convey it to our native theologians, as well as to all

other readers of the Bogoslovska smotra. As the periodical every year published the writings of the Theological-Pastoral Week, the author shows that in this field – year in and year out – the Bogoslovska smotra, faithfully followed the Council theology and conveyed it to our readers. The Proceedings of Theological-Pastoral Weeks have been of utmost importance for the development of theological science in Croatian regions. This can be confirmed by anyone who attentively reads the theological articles published in the Bogoslovska smotra. Besides the Proceedings, he points out a few more volumes of the Bogoslovska smotra that followed the teachings of the Second Vatican Council. The last volume of the Bogoslovska smotra, of which the undersigned was executive editor-in-chief, was a quadruple issue, Essays in Honour of the late professor and colleague Jerko Fućak (ThR 1994, Nos 1-4, 514 pages). The then executive editor-in-chief was succeeded by Stjepan Kušar since in the autumn of 1991 the undersigned was appointed Head of Office for Displaced Persons and Refugees of the Government of the Republic of Croatia.

Key words: *Bogoslovska smotra, theology of the Second Vatican Council, Theological-Pastoral Week, Second Vatican Council.*